

« علوم مدیریت »

سال دوم - شماره ۵ - تابستان ۱۳۸۷

ص ص ۱۴۹-۱۲۷

توصیف وضعیت گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاداسلامی کشور از دیدگاه مدیران و اساتید گروهها

محمد رحیم نجف زاده*^۱

دکتر محمد خبیری^۲

دکتر سید امیر احمد مظفری^۳

چکیده

هدف از تحقیق حاضر توصیف وضعیت گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاداسلامی کشور از دیدگاه مدیران و اساتید گروهها بود. روش این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی بوده که به شکل میدانی اجرا شده است. به علت محدود بودن جامعه آماری تعداد ۶۲ نفر از مدیران و ۲۴۹ نفر از اساتید تمام وقت و نیمه وقت به عنوان نمونه های تحقیق انتخاب شدند. اطلاعات لازم به وسیله پرسشنامه های مدیران گروه های آموزشی و اعضای هیات علمی تربیت بدنی گرد آوری شدند. پرسشنامه ها قبل از توزیع اعتباریابی و پایایی آنها نیز محاسبه گردید (F=۰/۸۴). داده های حاصل با استفاده از روشهای آمار توصیفی و آمار استنباطی F , T و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های تحقیق نشان داد که از دیدگاه گروه های مورد مطالعه وضعیت برنامه ها در

^۱ - دانش آموخته واحد علوم و تحقیقات تهران و عضو هیات علمی گروه تربیت بدنی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد

اسلامی، تبریز، ایران (Najafzadeh@iaut.ac.ir)

^۲ - استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه تهران

^۳ - استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

حد متوسط، فعالیتهای پژوهشی در حد پایین، وضعیت وسایل و تجهیزات آموزشی در حد پایین و نهایتاً وضعیت تاسیسات و تجهیزات ورزشی در حد مطلوب ارزیابی شد. همچنین در رابطه با مقایسه دیدگاه مدیران و اساتید بر روی متغیرهای مورد مطالعه فقط در مورد میزان تحقق برنامه ها و استراتژیها در گروههای مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود داشت ($p=0/025$). در مجموع نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی در سطوح متفاوتی قرار داشت.

واژه های کلیدی: گروه آموزشی، تربیت بدنی، مدیران گروه، اساتید گروه

مقدمه

به عقیده کافمن و هرمن، فعالیتهای آموزشی هر کشوری را می توان سرمایه گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست (مهدی پور، ۱۳۸۴). هدف اصلی این سرمایه گذاری، توسعه انسانی است. به عبارت دیگر هدف فعالیتهای آموزشی رشد آگاهی و تواناییهای بالقوه انسان است.

علاوه بر آن، بطور کلی آموزش وسیله ای برای شناسایی مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه و پی بردن به راه حل های مناسب برای آنهاست (الوانی، ۱۳۷۶).

بر این اساس کیفیت آموزش همواره از دغدغه های متولیان امر آموزش بوده است و از این رهگذر، پیوسته نظام آموزشی عالی برای بهبود و ارتقاء کیفیت آموزشی تلاش نموده و کوشش های قابل توجهی در دودهه اخیر جهت ارتقای کیفیت آموزش عالی در بسیاری از کشورها به عمل آمده است (بازرگان، ۱۳۷۶).

"کیفیت آموزش" در نظام آموزش عالی هر کشوری یکی از عوامل مؤثر در تحقق اهداف توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می رود و آموزش عالی علاوه بر وظیفه پیشبرد مرزهای دانش و تولید دانش جدید، اهداف

دیگری از جمله تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز برای توسعه کشور به منظور کمک به حل مسائل جامعه را برعهده داشته است (Heywood, 2000). امروزه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در کشور نیز به جهت قرار داشتن در دوران توسعه و سازندگی، نیاز به سازوکارهایی دقیق برای ارزشیابی عملکرد خود دارند. در چنین شرایطی مراکز آموزش عالی و دانشگاه آزاد اسلامی که یکی از قطب‌های بسیار مهم آموزش عالی کشور محسوب می‌شود، باید ضمن پاسخگویی به نیازهای جامعه و فراهم آوردن فرصتهای مناسب آموزشی، کیفیت آموزشی را نیز مطمع نظر قرارداد و با رعایت استانداردهای آموزشی، درجه تطابق پیامدهای حاصل از نظام آموزشی را با خواسته‌های جامعه ارتقاء بخشند و برای تحقق اهداف مورد نظر در تمام مراحل آموزش و نتایج حاصل از آنها به "ارزشیابی"^۱ پردازند.

در این خصوص استفاده از ارزشیابی برای قضاوت و داوری درباره کوششهای گذشته و کمک به تصمیم‌گیریها در خصوص تحولات آینده به منظور ایجاد تحول و بهبود وضع آموزشی، پژوهشی دانشگاه‌ها، امری ضروری به نظر می‌رسد، چرا که همیشه این سؤال مطرح بوده و هست که آیا دانشگاه‌ها در تحقق اهداف خود موفق بوده‌اند؟ و تا چه حد در تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه، و در برطرف کردن نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ارائه راههای مناسب در جهت حل مشکلات جامعه به وظیفه خود عمل می‌کنند؟

دانشگاه آزاد اسلامی نیز نقش آموزش نیروهای انسانی را برعهده دارد و تعداد زیادی دانشجو در این دانشگاه تحصیل می‌کنند. از طرف دیگر گرایش‌ها و شاخه‌های متعدد علوم در اکثر واحدهای دانشگاهی و دانشکده‌های آن وجود دارد و برخی از آنها گروههای تربیت بدنی و علوم ورزشی دارند که در رشته تربیت بدنی دانشجویی پذیرند و به تربیت نیروی انسانی در این بخش می‌پردازند.

---

^۱-Evaluation

ضرورت ایجاد می کند که مطالعات لازم درخصوص وضعیت گروههای آموزشی تربیت بدنی چنین واحدهای دانشگاهی انجام پذیرد تا اینکه کیفیت آموزشی نیروهای فارغ التحصیل مطابق با استانداردهای آموزشی باشد. و نیروهای فارغ التحصیل بتوانند نیازهای جامعه را در بخش تربیت بدنی و علوم ورزشی بر طرف نمایند.

اهداف تحقیق:

الف) هدف کلی:

هدف کلی از این تحقیق تعیین وضعیت موجود گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی در زمینه عواملی از قبیل برنامه ها و استراتژیها، اعضای هیأت علمی متخصص، پژوهش، اماکن و تجهیزات ورزشی، وسایل کمک آموزشی، کتابخانه، از دیدگاه مدیران گروهها و اساتید رشته تربیت بدنی می باشد.

ب) اهداف ویژه:

- ۱- توصیف ویژگیهای فردی مدیران گروهها و اساتید گروههای آموزشی تربیت بدنی.
- ۲- توصیف وضعیت برنامهها و استراتژیهای گروههای آموزشی و پژوهشی از دیدگاه مدیران گروهها و اساتید.
- ۳- توصیف وضعیت وسایل و تجهیزات آموزشی و پژوهشی از دیدگاه مدیران گروهها و اساتید.
- ۴- توصیف وضعیت تأسیسات و اماکن ورزشی گروههای آموزشی تربیت بدنی از دیدگاه مدیران گروهها و اساتید.
- ۵- مقایسه وضعیت برنامهها، وسایل و تجهیزات آموزشی و پژوهشی، تأسیسات و اماکن ورزشی در مناطق.
- ۶- مقایسه دیدگاههای مدیران با اعضای هیئت علمی روی متغیرهای تحقیق.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق:

الف) مبانی نظری تحقیق:

هرچند انگاره پردازی^۱ درباره ارزیابی آموزشی طی چند دهه گذشته تحول قابل توجهی داشته است، استفاده از ارزیابی در فعالیتهای آموزشی به اندازه خود فعالیتهای آموزشی قدمت دارد؛ اما بکارگرفتن ارزیابی آموزشی به عنوان بازخوردی جهت بهبود فعالیتهای آموزشی امری نسبتاً جدید است. بطوریکه تجربه‌های به عمل آمده درباره آن در کشورهای مختلف از دهه‌های اول قرن حاضر تجاوز نمی‌کند. به عبارت دیگر، ارزشیابی موفقیت‌یادگیرنده سابقه‌ای طولانی دارد، لیکن بررسی منظم کوشش‌های یاددهی-یادگیری و مقایسه آنها با هدف‌های آموزشی، تاریخچه‌ای کمتر از ۱۰۰ سال را دارا است (بازرگان، ۱۳۸۳).

در اینجا منظور از "ارزش" (اهمیت) آن است که نظام (برنامه مورد ارزیابی) تا چه اندازه نیازمندی را برآورده می‌کند. همچنین منظور از "شایستگی" نظام (برنامه) کیفیت آن است.

بنا به گفته ادیزس، کیفیت یک برنامه میزان مطلوبیت آن را نشان می‌دهد و معمولاً وضعیت مطلوب با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی تعریف می‌شود. همچنین ارزیابی سازمان آموزشی به منظور قضاوت کردن درباره وضعیت موجود آن و مقایسه با وضعیت مطلوب انجام می‌شود. شک نیست که به طور کلی سازمانها در هر زمانی دارای وضعیت متفاوت هستند (مهدی پور، ۱۳۸۴).

اما علی‌الاصول، هر سازمان به منظور برآوردن نیازهای معین، جهت تحقق هدف‌های ویژه‌ای به وجود می‌آید. بنابراین در ارزیابی یک سازمان آموزشی (آموزشگاه یا مرکز آموزش عالی) هدف آن است که درباره کلیت نظام آن

¹⁻ conceptualization

سازمان قضاوت به عمل آید که تا چه اندازه وضعیت موجود آن، با وضعیت مطلوب (برآوردن نیازهای معین جامعه زیرپوشش آن سازمان) مطابقت دارد.

به طور کلی، در تحول مفهوم ارزیابی به تعبیر فوق، می توان چهار دوره را تشخیص داد: دهه های قبل از ۱۹۵۰ میلادی به عنوان دوره آغازین ارزیابی آموزشی منظور می شود. در این دوره برخی از کشورهای صنعتی، به ویژه ایالات متحده آمریکا، به ساختن و استفاده از آزمون های روانی - آموزشی پرداختند. از این آزمونها بیشتر برای دسته بندی دانش آموزان و نیز تصمیم گیری درباره پذیرش داوطلبان برای ورود به مراکز آموزش عالی استفاده می شد. از این فرایند تحت عنوان اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی یاد می شود. بنابراین در این دوره، ارزیابی آموزشی با اندازه گیری های روانی - آموزشی مترادف بود. دوره دوم ارزیابی مربوط به دهه ۱۹۶۰ میلادی است، در این دوره صاحب نظرانی از جمله پرووس^۱ (۱۹۶۹) و استیک^۲ (۱۹۷۰)، به تعریف ارزیابی با توجه به تجربه های به دست آمده در دهه ۱۹۶۰ پرداختند (بولا، ۱۳۷۵). در این دوره، با توجه به تحولات به وجود آمده در نظام های آموزشی در کشورهای صنعتی، ضرورت استفاده از سازکارهایی که بتوان فعالیتها و برنامه های آموزشی را بطور سنجیده طراحی و اجرا کرد بیشتر محسوس شد. بر این اساس، توصیف فعالیتها و برنامه های آموزشی و مقایسه آنها با هدفهای مورد نظر از جمله ویژگیهای دوره دوم تحول ارزیابی منظور می شود. دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی را می توان دوره سوم تحول ارزیابی منظور داشت. در این دوره، ارزیابی آموزشی بر سنجش پویایی نظام های آموزشی تاکید داشت و منظور آن قضاوت درباره ارزش یا اهمیت پدیده های آموزشی بوده است، از جمله صاحب نظران این دوره می توان به استافیل بیم (۱۹۷۱) اشاره کرد. بالاخره، سالهای آخر دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ را می توان دوره چهارم ارزیابی قلمداد کرد. در این دوره،

1- Provous

2- Stake

بر اساس دیدگاه فلسفی ساختارگرایی^۱ برخی از صاحب نظران (Guba&Lincoln) ارزیابی را مترادف با توافق^۲ درباره ارزش یا اهمیت پدیده‌های آموزشی منظور داشته‌اند (مهدی پور، ۱۳۸۴).

در حاشیه تقسیم‌بندی دوره‌های تحول ارزیابی آموزشی، می‌توان فعالیت‌های جانبی دیگری را مورد نظر قرار داد. از جمله فعالیت‌های انجمن‌های تخصصی آموزش عالی در آمریکا، به منظور بررسی وضعیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و نیز قضاوت درباره صلاحیت علمی و پژوهشی این مراکز است. در این فعالیت‌ها ارزیابی آموزشی مترادف با "اعتبارسنجی" بر اساس داوری افراد متخصص پنداشته می‌شود (بازرگان، ۱۳۷۶).

این فعالیتها که به منظور "ارزشیابی سازمانهای آموزشی" به عمل می‌آید، در آمریکا اعتبارسنجی نامیده می‌شود. از نیمه دوم دهه ۱۹۸۰ میلادی، فرایند اعتبارسنجی با توجه به ویژگیهای کشورهای اروپایی تعدیل شده و بصورت ارزیابی درونی و بیرونی مورد استفاده قرار گرفته است (بازرگان، ۱۳۷۶).

از طرف دیگر، بخش قابل ملاحظه‌ای از فعالیت‌های ارزیابی در چهار دوره تحول مفهوم ارزیابی در رابطه با "قضاوت درباره پیشرفت یادگیری فردی" بوده است. این امر بویژه در ایالات متحده آمریکا مورد توجه قرار گرفته و از آن برای قضاوت درباره عملکرد طرحهای آموزشی استفاده شده است، (OECD)^۳. هدف این فعالیتها قضاوت درباره ویژگیهای فردی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بوده است.

بطور خلاصه، در سالهای اخیر به منظور طراحی و اجرای فعالیتها و برنامه‌های آموزشی مرتبط با نیازهای فردی و اجتماعی، ضرورت استفاده از ارزیابی در نظام‌های

1- Constructivism

2- Negotiation

3- Organization for Economic co- operation and Development

آموزشی به جهت شفافیت و کارایی این نظام‌ها، بیش از پیش احساس شده است، برای رفع این نیاز، هم رأیی بیشتری میان صاحب‌نظران درباره مفهوم ارزیابی فراهم شده است، حاصل این هم رأیی آن بوده است که تا پایان دهه ۱۹۸۰ میلادی ارزیابی آموزشی مترادف یا قضاوت درباره ارج، ارزش و یا اهمیت یک پدیده آموزشی (فعالیت، برنامه و ...) به منظور کمک به بهبودی آن شده است (windham & chapman, 1990). در دهه پایانی قرن بیستم و آغاز قرن بیست و یک میلادی، ارزیابی آموزشی را می‌توان به مفهوم جستجوی نظام یافته برای قضاوت یا توافق درباره ارزش یا اهمیت یک پدیده آموزشی (برنامه، فعالیت و ...) به منظور بهبودی آن در جهت کاهش فاصله میان نتایج وضعیت جاری و نتایج وضعیت مطلوب، تعریف کرد به عبارت دیگر، از طریق ارزیابی آموزشی می‌توان، با توجه به دیدگاه فلسفی زیربنایی ارزیاب یا سفارش دهنده ارزیابی، درباره مطلوبیت پدیده مورد ارزیابی به قضاوت پرداخت، تا براساس این قضاوت، بهبودی فعالیتها را میسر ساخت، یا آنکه در این باره، با توجه به نظر افراد ذیربط، ذینفع و ذی‌علاقه، درباره مطلوبیت پدیده مورد نظربه یک "توافق جمعی" دست یافت و بهبودی آن را عملی کرد. بنابراین باید توجه داشت که امر قضاوت یا توافق درباره پدیده مورد ارزیابی به منظور "استفاده‌های گوناگون (بهبود فعالیت‌ها، تصمیم‌گیری، اطلاع‌رسانی)" (Patton, 1997, 23) انجام می‌شود. از این رومی‌توان گفت، چنانچه از نتایج یک طرح ارزیابی استفاده نشود، اجرای آن بیهوده خواهد بود.

(ب) پیشینه تحقیق:

صبح (۱۳۸۰) تحقیقی با عنوان "ارزشیابی و بررسی برنامه‌ها، نیروی انسانی، تأسیسات و تجهیزات کانونهای ورزشی خواهران شهر تهران" پرداخته و تعداد ۳۷ نفر مدیر، ۶۰ نفر مربی و ۲۹۵ نفر دانش‌آموز به عنوان نمونه تصادفی انتخاب شدند.

براساس نتایج بدست آمده از این تحقیق وضعیت تأسیسات و تجهیزات کانونها از دیدگاه مدیران با کسب ۷۸٪ در وضعیت مطلوب قرار داشته‌اند.

برتن در نتیجه گیری از تحقیقی که بر روی دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید و مدیریت انجام داده است، خاطر نشان ساخته که دانشجویان در وضعیت بهتری نسبت به همکاران و مدیریت دانشکده یا دانشگاه برای قضاوت درباره کیفیت آموزشی که دریافت می‌نماید، قرار داشتند (مهدی پور، ۱۳۸۴).

شیرعلی (۱۳۷۹) در مطالعه‌ای تحت عنوان "وضعیت برنامه‌ها، نیروی انسانی، تأسیسات، تجهیزات و بودجه گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه‌های آزاد اسلامی کشور در دوره کارشناسی" انجام داده است. برخی از نتایج برجسته این تحقیق عبارتند از:

الف) ۴۱٪ از اساتید دارای مدرک کارشناسی، ۴۳٪ کارشناسی ارشد و ۱۰٪ دارای مدرک دکتری بوده‌اند.

ب) به نظر اعضاء هیئت علمی و مدیران گروهها در زمان انجام تحقیق گروههای آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به ترتیب اولویت در خصوص موارد زیر با مشکل مواجه بوده‌اند:

۱- کمبود فضاهای ورزشی	۶- کمبود وسایل ورزشی
۲- کمبود استاد دروس عملی	۷- کمبود فضاهای آموزشی
۳- کمبود کتب آموزشی تخصصی	۸- کمبود وسایل سمعی و بصری
۴- امکانات مالی	۹- کمبود وسایل تکثیر و چاپ
۵- کمبود استاد دروس نظری تخصصی	

عبدوی (۱۳۸۴) تحت عنوان "بررسی و مقایسه امکانات و تجهیزات موجود در پایگاههای ورزش قهرمانی و نحوه بهره‌برداری از آن در مراکز استانها" نتایج بدست آمده از این تحقیق نشان داده است که مدیران و کارشناسان پایگاههای ورزش قهرمانی دانش و اطلاعات تخصصی کافی در زمینه تخصصی شغلی خویش

ندارند ($P < 0/01$)، از امکانات و تجهیزات موجود در پایگاههای ورزش قهرمانی استفاده بهینه به عمل نمی آید ($P < 0/01$) و امکانات و تجهیزات مناسبی در پایگاههای ورزش قهرمانی مراکز استانها وجود ندارد ($P < 0/01$). در همین راستا کولیچ و دین (۱۹۹۹). در خصوص ارزشیابی دانشجویان از نحوه تدریس اساتید چنین اظهار داشته اند که "تحقیقات فراوان انجام شده در مورد اعتبار و پایایی نتایج ارزشیابی های دانشجویی منجر به استفاده گسترده این روش در دنیا شده است".

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی می باشد و داده های مورد نیاز آن به طریق میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع آوری شده است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه مدیران فعلی و سابق و اساتید تمام وقت و نیمه وقت گروه های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی مناطق یازدهگانه دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور که در آنها مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی تاسیس شده است.

روش نمونه برداری

برای انتخاب نمونه های آماری تحقیق، چون تعداد مدیران و اساتید محدود بود، لذا همه مدیران فعلی و سابق و اساتید واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور که در آن واحدها مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی تاسیس شده بود، به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. با توجه به اینکه تنها در ۳۱ واحد دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی دایر بوده است، بنابراین تمامی مدیران فعلی و سابق گروه های آموزشی تربیت بدنی که به تعداد ۶۲ نفر بوده به عنوان نمونه مدیران گروه ها انتخاب شدند و تمامی

اعضای هیات علمی تمام وقت و نیمه وقت ۳۱ واحد دانشگاه آزاد اسلامی مذکور که به تعداد ۲۴۹ نفر بوده به عنوان نمونه اعضای هیات علمی انتخاب شدند.

ابزار اندازه گیری:

دو نوع پرسشنامه محقق ساخته شامل پرسشنامه مدیران گروه ها و اعضای هیات علمی بود که روایی محتوایی و صوری آنها با نظر اساتید متخصص و صاحب نظر تعیین شد. پایایی زمانی یا بازآزمایی پرسشنامه ها اعتباریابی گردید و ضریب همبستگی آن $r = 0/84$ بدست آمد و ثبات درونی سوالات از طریق ضریب الفای کرونباخ محاسبه شد که حداقل $0/7$ بدست آمد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها:

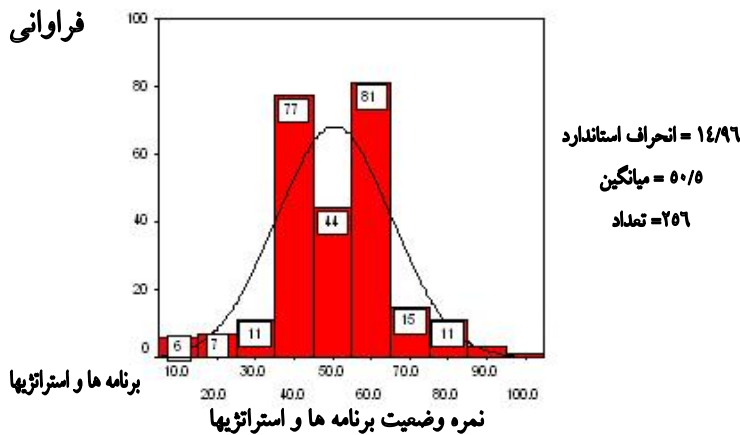
تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۵ انجام شده است بطوریکه برای توصیف صفات کیفی از درصد و صفات کمی از شاخصهای مرکزی و پراکنندگی استفاده شده است. برای تحلیل روابط متغیرها از آزمونهای T-Test، F-Test، ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. همچنین برای تفسیر نوع توزیع داده ها از آزمون اسمیر نف کولموگروف استفاده گردیده است تا در مورد استفاده از آزمونهای آماری پارامتری اطمینان حاصل شود.

یافته ها:

الف) مهمترین نتایج در رابطه با پاسخ اعضای هیات علمی و مدیران گروه ها به سؤالهای پرسشنامه در زمان انجام تحقیق، شامل موارد زیر بوده است:

۱- ۸۹ درصد از مدیران گروه ها مرد و ۱۱ درصد از آنها زن بوده اند و همچنین در گروه هیات علمی حدود ۷۳ درصد مرد و ۲۷ درصد زن بوده اند.

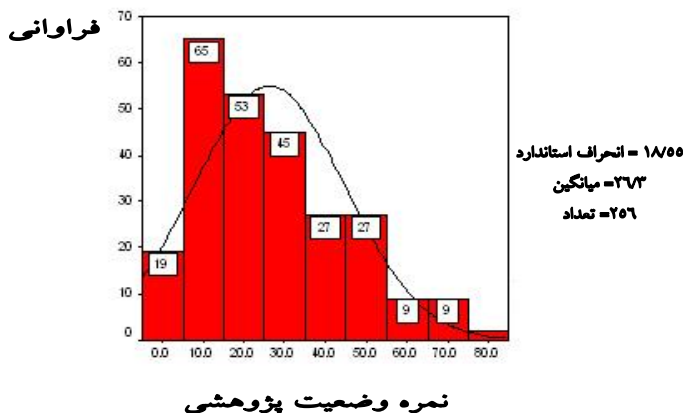
- ۲- میانگین توزیع پراکندگی سن گروه‌های مورد مطالعه برابر ۳۷ و با انحراف استاندارد برابر ۶/۹۵ بدست آمده بود بطوریکه حداقل سن ۲۵ و حداکثر سن ۶۵ سال بوده است.
- ۳- ۸۱ درصد از مدیران گروه دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد ۱۹ درصد از آنان دکتری بوده اند، همچنین ۷۸ درصد از اعضای هیأت علمی دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و ۲۲ درصد آنها دکتری بوده‌اند.
- ۴- در بررسی توزیع پراکندگی نمره وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها از دیدگاه اعضای هیأت علمی و مدیران گروه‌ها، میانگین نمره توزیع پراکندگی برابر با ۵۰/۴۷ و با انحراف استاندارد ۱۴/۹۵ بدست آمده است در نهایت میانگین نمره‌های وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها در حد متوسط ارزیابی شده است (نمودار ۱).

نمودار ۱ - توزیع پراکندگی نمره‌های وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها

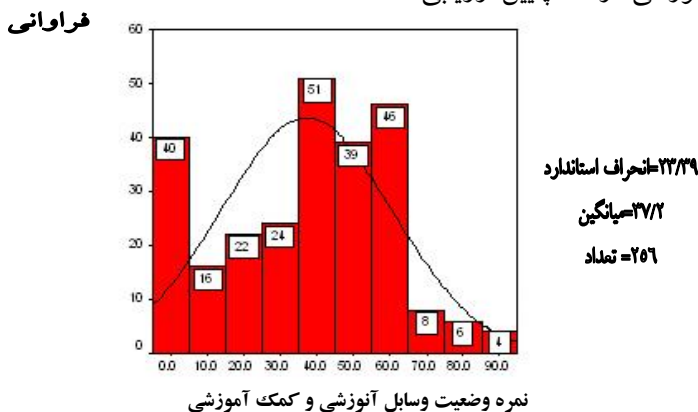
- ۵- در بررسی توزیع پراکندگی نمره وضعیت پژوهشی از دیدگاه اعضای هیأت علمی و مدیران گروه‌ها، میانگین نمره توزیع پراکندگی برابر ۲۶/۲۶ و با

انحراف استاندارد ۱۸/۵۵ بدست آمده است و در نهایت میانگین نمره های وضعیت پژوهشی در حد پایین ارزیابی شده است.

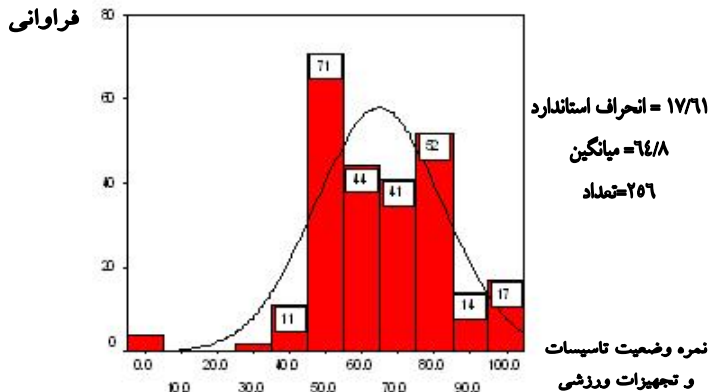
نمودار شماره (۲) توزیع پراکندگی نمره وضعیت پژوهشی گروههای مورد مطالعه

۶- در بررسی توزیع پراکندگی نمره وضعیت وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی از دیدگاه اعضای هیأت علمی و مدیران گروه‌ها، میانگین نمره توزیع پراکندگی برابر با ۳۷/۱۷ و با انحراف استاندارد ۲۳/۳۹ بدست آمده است و در نهایت میانگین نمره‌های وضعیت وسایل آموزشی و کمک آموزشی در حد پایین ارزیابی شده است

نمودار شماره (۳) توزیع پراکندگی نمره های وضعیت وسایل آموزشی و کمک آموزشی

۷- در بررسی توزیع پراکندگی نمره وضعیت تأسیسات و تجهیزات ورزشی از دیدگاه مدیران و گروه‌ها و اعضای هیأت علمی، میانگین نمره توزیع پراکندگی تأسیسات و تجهیزات ورزشی برابر با ۶۴/۷۸ و با انحراف استاندارد ۱۷/۶۱ بدست آمده است. در نهایت میانگین نمره‌های وضعیت تأسیسات و تجهیزات ورزشی در حد مطلوب ارزیابی شده است

نمودار شماره (۴) توزیع پراکندگی نمره وضعیت تأسیسات و تجهیزات ورزشی از دیدگاه اساتید و مدیران گروه‌ها

۸- در رابطه با مقایسه دیدگاه مدیران و اساتید بر روی متغیرهای مورد مطالعه فقط در مورد میزان تحقق برنامه‌ها و استراتژیها در گروه‌های مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود داشت ($p = 0/025$)

بحث و نتیجه‌گیری:

وضعیت نیروی انسانی:

نتایج تحقیق نشان داد که حدود ۷۹ درصد از نیروی انسانی گروه‌های مورد مطالعه مرد و ۲۱ درصد زن بوده‌اند. در گروه مدیران ۸۹ درصد مرد و ۱۱ درصد زن و در گروه اعضای هیأت علمی ۷۳ درصد مرد و ۲۷ درصد زن بوده‌اند و میانگین توزیع پراکندگی سن افراد مورد مطالعه برابر ۳۷ سال با انحراف استاندارد برابر ۶/۹۵ بدست آمده است که تقریباً عدم پراکندگی سن افراد مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

همچنین یافته‌های تحقیق درارتباط با مدرک تحصیلی افراد مورد مطالعه بشرح زیر بوده است:

۷۸/۵ درصد در سطح فوق لیسانس و ۲۱/۵ درصد در سطح دکترا بوده‌اند. و در توزیع فراوانی گروه‌های مورد مطالعه به تفکیک مدیران و اعضای هیأت علمی، در گروه مدیران ۸۱ درصد فوق لیسانس و تنها حدود ۱۹ درصد در سطح دکترا بوده‌اند و همچنین وضعیت استخدامی در گروه مدیران، ۳۹/۵ درصد رسمی قطعی، ۴۲/۱ درصد رسمی آزمایشی، ۷/۹ درصد بصورت پیمانی، ۱۰/۶ درصد قراردادی بوده‌اند و در گروه اعضای هیأت علمی ۲۹/۹ درصد رسمی قطعی، ۳۹/۱ درصد رسمی آزمایشی، ۷/۶ درصد پیمانی، ۲۳/۴ درصد قراردادی بوده‌اند.

درارتباط با نتایج تحقیق حاضر در زمینه اهمیت و ضرورت نیروی انسانی متخصص و آگاه (مدیران گروه‌ها و اعضای هیأت علمی) که در مطالب فوق اشاره گردید، یافته‌های تحقیق کوزه‌چیان (۱۳۷۴)، پورکیانی (۱۳۷۸)، شیرعلی (۱۳۷۹)، عبدوی (۱۳۸۴) نیز به ضرورت و مهم بودن نیروی انسانی متخصص برای اجرای مطلوب دروس تربیت بدنی و علوم ورزشی توجه و تأکید داشته‌اند. که با نتایج تحقیق حاضر هم خوانی دارد.

وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها:

یافته‌ها و نتایج تحقیق حاضر در زمینه اهمیت و ضرورت برنامه و استراتژیها در گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی نشان داده است که میانگین نمره توزیع پراکنده‌گی وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها برابر ۵۰/۴۷ با انحراف استاندارد ۱۴/۹۵ بدست آمده است و اکثریت واحدهای دانشگاهی در داشتن برنامه‌ها و استراتژیها نمره در حد متوسط داشتند.

این نتایج نشان می‌دهد که اغلب مدیران گروه‌ها و اساتید تربیت بدنی، بر اهمیت داشتن برنامه‌ها و واحدهای دانشگاهی واقف هستند و عدم پراکنده‌گی

نمره‌های وضعیت برنامه‌ها نشان می‌دهد که هر دو گروه مدیران و اعضای هیأت علمی، برداشتن برنامه‌های مناسب در واحدهای دانشگاهی تأکید دارند.

امروزه تأکید متخصصین تربیت بدنی و ورزش بر توجه هر چه بیشتر مسئولین و دست‌اندرکاران به امر برنامه‌ریزی در تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌ها، در سطح جامعه هستند. بدیهی است که توجه مدیران و اعضای هیأت علمی دانشگاهها در گروه‌های مختلف تربیت بدنی سبب خواهد شد تا کیفیت ارائه و اجرای صحیح و مطلوب دروس تربیت بدنی به نحو شایسته و بایسته‌ای حفظ شود و این موضوع در تربیت نیروهای با صلاحیت و متخصص بسیار مؤثر است، چرا که کافمن و هرمن فعالیت‌های آموزشی هر کشوری را سرمایه گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانسته‌اند، و هدف اصلی این سرمایه گذاری را توسعه انسانی مطرح نموده‌اند که هدف برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی رشد آگاهی و توانایی‌های بالقوه انسانها می‌باشد. در این زمینه، فیلیپ کومبز، مدیر کل اسبق یونسکو، برنامه ریزی آموزشی را کاربرد روش‌های تحلیلی در مورد هر یک از اجزاء نظام آموزشی (تربیت بدنی و علوم ورزشی نیز جزء نظام مذکور می‌باشد) به منظور ایجاد یک نظام آموزشی کارآمد می‌داند.

هر چند که در تحقیق حاضر، اغلب مدیران و اعضای هیأت علمی، اهمیت و ضرورت داشتن برنامه‌های مناسب را تأیید نموده‌اند، در عین حال نتایج بدست آمده در تحقیق حاضر و دیگر نتایج کسب شده از تحقیقات دیگران نشان می‌دهد که متأسفانه در بیشتر واحدهای دانشگاهی، به عوامل زیربنایی و نیز حفظ کیفیت ارائه برنامه‌های آموزشی و پژوهشی توجه کافی نمی‌شود. در تحقیق حاضر نمره توزیع پراکندگی وضعیت برنامه‌ها و استراتژیها برابر ۵۰/۴۷ با انحراف استاندارد ۱۴/۹۵ بدست آمده است و نتایج فوق نشان می‌دهد که در حد متوسط به برنامه‌ها در واحدهای دانشگاهی توجه می‌شود. این نتایج با یافته‌های کوزه چیان (۱۳۷۴)، پورکیانی (۱۳۷۸)، شیرعلی (۱۳۷۹)، سیارنژاد (۱۳۸۴) هم خوانی دارد.

وضعیت فعالیتهای پژوهشی:

یافته‌های بدست آمده نشان داده است که وضعیت فعالیتهای پژوهشی گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی کشور از دیدگاه اعضای هیأت علمی و مدیران گروه‌ها مناسب و مطلوب نبوده است، به نحوی که حدود ۴۹ درصد از مدیران و ۳۲ درصد از اساتید در زمان انجام تحقیق در هیچ گروه‌هایی به عنوان سخنران شرکت نداشته‌اند و ۲۷ درصد از مدیران همچنین ۲۷ درصد از اعضاء هیأت علمی در زمان انجام تحقیق هیچ مقاله‌ای در نشریات کشور به چاپ نرسانیده بودند. حدود ۷۰ درصد از مدیران و ۶۷ درصد از اعضاء هیأت علمی در زمان انجام تحقیق هیچ کتابی را تالیف نکرده بودند. حدود ۱۵ درصد از مدیران و ۲۰ درصد از اعضاء هیأت علمی در زمان انجام تحقیق در هیچ پژوهشی به عنوان مجری اصلی فعالیت نداشته‌اند نهایتاً میانگین نمره ارزیابی شده وضعیت پژوهشی اساتید و مدیران گروه‌های آموزشی برابر با ۲۶/۳۲ با انحراف استاندارد ۲۱/۸۷ بدست آمده است.

امروزه تأکید اصلی متخصصین تربیت بدنی بر انجام تحقیق و پژوهش در زمینه‌های گوناگون علوم ورزشی می‌باشد. از آنجایی که بها دادن و توجه نمودن به امر تحقیق و پژوهش، نسبت مستقیم با پیشرفت‌های علمی، صنعتی و اقتصادی هر جامعه یا هر کشور دارد، لذا توجه به تحقیق و پژوهش امر جدایی ناپذیر و یکی از وظایف اصلی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور می‌باشد.

لذا با عنایت به اینکه پژوهش جزء جدا ناپذیر از آموزش می‌باشد و به ویژه پژوهش‌های کاربردی در زمینه تربیت بدنی و علوم ورزشی، می‌تواند راه‌ها و شیوه‌های نوین آموزشی را معرفی نموده و در نتیجه مدرسین را در انتخاب روش‌های مختلف آموزشی و استفاده از نتایج تحقیقات و پژوهش در آموزش، کمک و یاری نماید. لذا توجه به رعایت الگوها و استانداردهای پژوهشی، لازم و ضروری

می‌باشد. در این ارتباط تحقیقات کوزه چیان (۱۳۷۴)، شیرعلی (۱۳۷۹)، سیارنژاد (۱۳۸۴) نیز به موضوع تحقیق و پژوهش، توسط اعضای هیأت علمی و مدرسین تأکید کرده‌اند.

وضعیت وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی:

یافته‌های تحقیق حاضر در رابطه با استفاده از کتاب‌های آموزشی و جزوات تدریس شده و استفاده از فیلم‌های آموزشی، مخصوص دروس تدریس شده نشان می‌دهد که در بین پاسخگویان حدود ۶۲ درصد از کتاب دیگران جهت تدریس استفاده می‌کردند و ۳۸ درصد از کتاب دیگران جهت تدریس استفاده نمی‌کردند و حدود ۲۷ درصد از فیلم‌های آموزشی جهت تدریس استفاده می‌کردند و ۷۳ درصد از فیلم‌های آموزشی جهت تدریس استفاده نمی‌کردند و حدود ۳۲ درصد از پاسخگویان اعلام کرده‌اند که از جزوه شخصی به عنوان وسیله‌ای جهت تدریس استفاده می‌کردند.

این مورد با نتایج تحقیق کوزه چیان (۱۳۷۴)، که اعلام کرده است که کیفیت آموزش و پژوهش اکثر اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی با وظایف آنها انطباق ندارد، کاملاً هم‌خوانی دارد. نتایج مقاله کارتین - انیس (۲۰۰۳) در ارائه یک برنامه آموزشی کیفی در تربیت بدنی چنین اظهار می‌دارد که یک برنامه آموزش با کیفیت در تربیت بدنی، یادگیری فراگیران را به عنوان اولین هدف مورد توجه قرار می‌دهد. در این چهارچوب محقق استانداردهایی را به عنوان ملاک و معیاری که منجر به هدایت و توسعه برنامه‌ریزی درسی و تعیین اهداف ارزشیابی می‌گردد، مورد بررسی قرار داده است و این استانداردهای ملی که توسط (انجمن ملی ورزش و تربیت بدنی) مورد تأیید قرار گرفته‌اند که در بخش ادبیات پیشینه تحقیق توضیح داده است (مهدی پور، ۱۳۸۴).

در تحقیق سیارنژاد (۱۳۸۴) در زمینه استفاده اعضای هیات علمی از لوازم و وسایل کمک آموزشی در تدریس دروس تربیت بدنی، نتایج تحقیق نشان داده که

۲۷ درصد از اعضای هیأت علمی این استفاده را در حد خوب، حدود ۳۷ درصد در حد متوسط و حدود ۲۴ درصد آنرا در حد ضعیف گزارش کرده‌اند. از طرف دیگر نتایج این تحقیق نشان داد که ۷۳ درصد از مدرسین در هنگام تدریس از هیچ کدام از وسایل کمک آموزشی استفاده نمی‌نمودند و فقط ۲۷ درصد از مدرسین از فیلم‌های آموزشی به عنوان وسیله‌ای جهت تدریس استفاده می‌کردند.

استفاده از انواع وسایل کمک آموزشی، نقش اساسی را در آموزش ایفاد می‌کند، در آموزش دروس تربیت بدنی به علت ماهیت آموزشی و یادگیری می‌توان ادعا کرد که این نقش جایگاه خاصی را دارد، زیرا یاد گیرنده باید نوع حرکت و فعالیت را مشاهده کند و سپس تمرین نماید و بعد هم وضعیت اجرای خود را بازنگری نماید. استفاده از این روش، انگیزه بیشتری در یادگیرنده ایجاد می‌کند تا مطالب آموزشی را بهتر یاد بگیرد و بهتر اجرا نماید و لذا نباید مدرسین هیچ شک و تردیدی در استفاده از این وسایل داشته باشند ولی یافته‌ها نشان می‌دهد که وضعیت استفاده از این وسایل مطلوب نبوده است، در این ارتباط یافته‌های تحقیق کوزه‌چیان (۱۳۷۴)، شیرعلی (۱۳۷۹)، سیارنژاد (۱۳۸۴)، کاترین انیس (۲۰۰۳) نیز به استفاده از لوازم و وسایل کمک آموزشی مطالب نظری و عملی دروس تربیت بدنی توجه داشته و بر آن تأکید نموده‌اند.

وضعیت تاسیسات و تجهیزات و اماکن ورزش:

به استناد یافته‌های این تحقیق مشخص گردید که میانگین نمره توزیع پراکندگی وضعیت تاسیسات و تجهیزات ورزشی برابر ۶۴/۷۸ و با انحراف استاندارد ۱۷/۶۱ بدست آمده است. و در نهایت نمره وضعیت تاسیسات و تجهیزات ورزشی در حد مطلوب ارزیابی شده است.

با توجه به اهمیت موارد فوق در اجرای مطلوب و کامل برنامه‌های آموزشی دروس عملی به نظر می‌رسد واحدهای دانشگاهی بایستی دقت بیشتری نسبت به

موارد ذکر شده داشته باشند و سالن‌های استیجاری مناسب که تمامی موارد مورد نیاز را دارا باشند، برای اجرای کلاس‌های عملی مورد استفاده قرار دهند.

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بین دیدگاه مدیران و گروه‌ها و اعضای هیأت علمی در ارتباط با تناسب تجهیزات آموزشی با تعداد دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود نداشت که با یافته‌های تحقیق شیرعلی (۱۳۷۹) تفاوت دارد.

در تحقیق حاضر همچنین مشخص شد که ازلحاظ توزیع تاسیسات و تجهیزات آموزشی و ورزشی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی نابرابری وجود دارد. برخی از واحدها از تاسیسات و تجهیزات آموزشی و ورزشی مناسبی برخوردار بوده‌اند و برخی از واحدها کمبودهای زیادی داشته‌اند نتایج این تحقیق با یافته‌های کوزه چیان (۱۳۷۴)، شیرعلی (۱۳۷۹) که بیان داشته‌اند، ازلحاظ توزیع تاسیسات و تجهیزات در دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی نابرابری وجود داشته است، همخوانی دارد. از تفسیر نتایج چنین استنباط می‌شود که عدم در اختیار داشتن تاسیسات و تجهیزات مناسب، در کیفیت تعلیم و آموزش دانشجویان و در نهایت تخصص و صلاحیت‌های فنی فارغ التحصیلان دانشگاه‌های مختلف تاثیر خواهد داشت، دانشجویان در شرایط یکسان آموزشی قرار نخواهند گرفت. لذا شایسته است مسئولین واحدهای دانشگاهی جهت ارتقاء سطح کیفی برنامه‌های آموزشی خود، سرمایه‌گذاری مناسبی در جهت احداث اماکن و فضاهای ورزشی و خرید وسایل و تجهیزات داشته باشند. همچنین مسئولین در سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی نیز بایستی هنگام صدور مجوز، دایر نمودن رشته تربیت بدنی در واحدهای دانشگاهی، دقت نظر و حساسیت بیشتری داشته باشند تا واحدهای دانشگاهی که از امکانات و تاسیسات و تجهیزات لازم برخوردار هستند، مجوز رشته را دریافت نمایند.

در مجموع با توجه به یافته‌های تحقیق، پژوهشگر اذعان دارد که کیفیت گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی کشور در سطوح متفاوتی قرار دارد و علاوه بر قابلیت‌ها و سابقه تاسیس دانشگاه‌ها،

عوامل دیگری نیز می‌تواند در این زمینه تاثیر گذار باشد، مانند منطقه جغرافیایی که واحدهای دانشگاهی در آن واقع شده که در این تحقیق مورد مطالعه قرار نگرفت و این امر باعث ایجاد شرایط نابرابر، برای دانشجویان در دانشگاه‌های مختلف می‌باشد که امید است با نظارت‌های دقیق و توصیه‌های لازم از سوی سازمان مرکزی پویایی لازم در گروه‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی بدست آید و واحدهای دانشگاهی که از نظر نیروی انسانی، تاسیسات و تجهیزات و اعتبارات لازم کمبودها و نقص نهایی دارند مورد عنایت و توجه بیشتری قرار گیرند و این واحدها نیز کیفیت مطلوب و بهینه‌ای پیدا کنند و بزودی شاهد پیشرفت و توسعه جالب توجهی در این مراکز آموزشی باشیم.

بنابراین با توجه به نتایج تحقیق حاضر، پیشنهاد می‌شود فرصت ادامه تحصیل در مقطع دکترا برای مدیران و اعضای هیات علمی گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی فراهم گردد و بصورت مستمر از عملکرد اعضای هیات علمی و مدیران گروه‌ها ارزشیابی‌های لازم به عمل آید. همچنین به منظور رشد و ارتقای اعضای هیات علمی گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی به امر تحقیق و پژوهش به عنوان یک ضرورت و عامل اصلی توجه بیشتری معطوف گردد و با برگزاری دوره‌های مدیریتی کوتاه مدت، تمهیداتی جهت ارتقای سطح علمی مدیران و اعضای هیات علمی گروه‌های آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به عمل آید. علاوه بر این، پیشنهاد می‌گردد مشابه این تحقیق به صورت مقایسه‌ای بین واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های دولتی کشور صورت گیرد و در سایر دوره‌های تحصیلی تربیت بدنی و علوم ورزشی (دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری) انجام شود.

References

Abdoudi, F. (2005). The Study and Comparison of the Facilities and Equipment Available in Championship Sports Bases and How to Use it in Provincial Centers. Master Thesis, Tehran: Payame Noor University, (In Persian).

Alwani, M. (1981). Public Administration. Tehran: Fi Publishing House, (In Persian).

Bashirian, H. (1997). Investigating the Organizational Structure and Human Resources of the Physical Education Centers of the Universities of Iran. Ministry of Culture and Higher Education, Cultural Student Deputy of the Department of Physical Education, (In Persian).

Bazargan, A. (1997). Quality and Assessment in Higher Education: A Look at National and International Experience. *Rahyافت Quarterly*, 155, (In Persian).

Bazargan, A. (2004). Educational Evaluation. Tehran: Samt Publication, (In Persian).

Bazargan, A. (2001), The role of regional accreditation mechanisms in improving Higher Education Quality: A case of the middle East. International conference on the University of the 21 Century.

Bola, H. S. (1996). Evaluation of Educational Plans and Programs. Translated by: A., Abeli, Tehran: Center for International Education of Adult Education Methods, (In Persian).

Hallak, J. (1991), Educational Planning: Reflecting on the Past and its Prospects for the future. International institute for educational Planning.

Hey Wood, J. (2000), Assessment in higher education (Student Learning, Teaching Programmers and Institutions), London: Jessica Kingsley Publication.

House, E. R. (1989), New direction in educational evaluation; London & Philadelphia. flame press.

Kozechian, H. (1995). Assessment of Educational Factors (Human Resources, Facilities and Equipment). Phd Thesis, Tehran: Tarbiat Modares University, (In Persian).

Lamicq, H., & Jensen, H. T. (2001), Toward Accreditation schemes for Higher Education in European. Final Project Report.

Mehdi Pour, A. (2005). Designing a Model for the Assessment of the Undergraduate Degree in Physical Education and Sports, Institutions of Higher Education. Phd Thesis, Tehran: Tarbiat Moallem University, (In Persian).

Patton, M. Q. (1997), Utilization-Focused Evaluation 3; London: Sage Publication.

Porkiyani, M. (1999). Survey on the Current State of the Sports Spaces of Universities Across the Country, the Rate of Utilization of them. Master Thesis, Tehran: University of Tehran, (In Persian).

Sabah, F. (2001). Evaluation and Review of Programs, Human Resources, Facilities and Equipments of Sports Centers of Tehran Women, Master's Thesis, Tehran: Tarbiat Moalem University, (In Persian).

Sabeti, M. (1999). Facilities and Equipment of the Programs and Human Resources of Sports Centers of Women and Seven Areas of Teaching and Educational Centers in Mashhad. Master's Thesis, Tehran: Islamic Azad University, (In Persian).

Sayyarneshad, J. (2005). Describing the Status of Presentation of the First and Second General Physical Education Courses in the Units of the Islamic Azad University of the three Countries, from the Educational Planning Dimension, Human Resources, Facilities and Equipment and Budget from the Viewpoint of Group Leaders, Teachers of General Physical Education Courses And Students. Phd Thesis, Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran, (In Persian).

Semmel, W. (2003), Faculty of Physical education and sport sciences (TF). Budapest.

Shirali, M. (2000). Describing the Status of the Programs - Human Resources, Facilities, Equipment and Budget of the Departments of Physical Education and Sport Sciences Islamic Azad University Units in the Bachelor's Degree (from the Viewpoint of Group Managers, Instructors and Students). Phd

---

Thesis, Tehran: Islamic Azad University, Science and Research
Branch of Tehran, (In Persian).